

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

VYBRANÁ TÉMATA 7/2014

Volby v Srbsku v roce 2014

Bc. Matouš Duraj

červen 2014

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

Obsah:

Politický systém.....	1
Stranický systém.....	2
Volební systém.....	5
Volby 2008.....	5
Volby 2012.....	6
Volby 2014.....	7
Zdroje.....	9

Politický systém**Srbská ústava**

Současná srbská ústava byla schválena referendem a vyhlášena parlamentem v listopadu 2006. Její text obsahuje všechny náležitosti demokratického právního státu. Obsahuje standardní mechanismy ochrany lidských práv, práv menšin a dělby moci.

Ústava se hlásí v evropským principům a hodnotám.

Výkonná moc

Srbsko má formálně dvouhlavou exekutivu, která se skládá z prezidenta a vlády, v jejímž čele stojí premiér a která je závislá na důvěře parlamentu. Prezident je volen všelidovým hlasováním na pětileté funkční období. Ačkoliv by se dle přímo voleného prezidenta dalo usuzovat, že Srbsko je semiprezidentským systémem¹, v ústavě je psáno, že prezident vyjadřuje státní jednotu Srbské republiky a jako držitel výkonné moci je označena vláda. Postavení prezidenta je velice slabé, neboť má pouze reprezentativní funkci a v podstatě jen potvrzuje vládní rozhodnutí. Navíc je možné ho odvolat dvoutřetinovou většinou všech poslanců za „porušení ústavy“, což není nijak blíže specifikováno. Z toho lze vyvodit, že se jedná o parlamentní režim s přímo voleným prezidentem.

Kandidáta na post premiéra nominuje prezident po konzultaci s představiteli zvolených politických stran. Kandidát na premiéra prezentuje Národnímu shromáždění vládní program a navrhuje personální složení vlády. Národní shromáždění současně hlasuje pro vládní program, premiéra a

¹ Pokud bychom se drželi interpretace Roberta Elgieho, který definuje semiprezidentský systém jako systém, kde vedle sebe existuje premiér a vláda, závislí na důvěře parlamentu, a přímo volený prezident.

vládu jako celek. Pro schválení návrhu stačí prostá většina přítomných poslanců. Vyžaduje se přítomnost nadpoloviční většiny poslanců. Parlament může vládě vyjádřit nedůvěru, a to buď jako celku nebo může vyjádřit nedůvěru jednotlivým ministrům, a to stejnou procedurou, jakou se vyjadřuje důvěra. Hlasování o důvěře může vyvolat skupina nejméně 60 poslanců.

Zákonodárná moc

Zákonodárnou moc v Srbsku zastává jednokomorový parlament – Národní shromáždění (Narodnaja skupština). Počet poslanců je stanoven na 250 a jsou voleni na základě všeobecného, přímého, rovného, tajného a svobodného volebního práva. Volební právo, pasivní i aktivní, přísluší každému občanu Srbské republiky staršímu osmnácti let.

Stranický systém

Srpska napredna stranka (SNS) – Srbská pokroková strana

Strana sama se definuje jako proevropská středo-pravicová konzervativní strana. Vznikla v roce 2008, když se její předseda, Tomislav Nikolić, oddělil od Srbské radikální strany, protože odmítala podporovat stabilizační a sblížovací proces mezi Srbskem a EU. V domácí politice hlásá boj proti korupci a nadměrné byrokracii, oživení ekonomiky, snižování zadluženosti, ekonomický rozvoj, depolitizaci veřejného sektoru, v zahraniční politice pak snahu o členství Srbska v EU, zachování suverenity a územní celistvosti, navazování vazeb se zeměmi EU a snahou o získání investic ve všech odvětvích.

Socialistička partija Srbije (SPS) – Socialistická strana Srbska

SPS se definuje jako strana demokratického socialismu. Sama se zařazuje na středo-levou část politického spektra, což je často předmětem kritiky vzhledem k jejímu silně levicovému programu a důrazu na nacionalismus. SPS vznikla v roce 1990 sjednocením Svazu komunistů Srbska a Socialistickou aliancí pracujícího lidu Srbska. Její bývalý předseda Slobodan Milošević projevoval v 90. letech výrazné tendence k autoritářství a strana byla výrazně propojena se státním aparátem. Od roku 2000 ustupuje od silných nacionalistických postojů a díky tomu postupně zvyšuje svůj koaliční potenciál. Od voleb 2008 kandiduje v koalici spolu se Stranou sjednocených důchodců Srbska a Sjednoceným Srbskem.

Srpska Radikalna Strana – Srbská radikální strana

Nacionalistická šovinistická strana s fašistickými rysy byla na vrcholu v roce 1997, kdy získala

téměř 30 % a dokonce se stala stranou vládní. Podobných výsledků dosáhla ještě v letech 2003, 2007 a 2008, avšak ve vládě tehdy nezasedla, neboť se proti ní vždy spojily umírněné strany, které vytvořily pragmatickou vládní koalici. V roce 2012 pak získala pouhých 4,6 %, čímž nezískala jediný mandát a v letošních volbách získala jen 2 % hlasů. Z poklesu preferencí Srbské radikální strany lze usuzovat, že radikální nacionalistické názory jsou v Srbsku na ústupu a i navzdory odtržení Kosova začíná převládat umírněná pragmatická politika a snahy o sblížení se západem a EU.

Demokraska stranka (DS) - Demokratická strana

Jedná se o jednu z historických srbských stran, byla založena v roce 1919 (násilně rozpuštěna v roce 1945 a v roce 1990 znovu obnovena). Jedná se o pravostředovou, prozápadně orientovanou a v hospodářské oblasti liberální stranu, snažící se vytvořit „moderní evropské Srbsko“.

Demokraska strana Srbije (DSS) – Demokratická strana Srbska

Strana byla založena v roce 1992 odtržením nacionalistické frakce z Demokratické strany. Stala se součástí Demokratické opozice Srbska, koalice, která kandidovala proti Slobodanu Miloševićovi a její předseda Vojislav Koštunica byl v roce 2000 zvolen prezidentem. Jedná se o pravicovou stranu, hodnotově konzervativní, hájící Kosovo coby součást Srbska. Zároveň hlásá neutralitu Srbska a staví se negativně k potenciálnímu členství Srbska v NATO a ke sblížení s EU. Její podpora od roku 2003, kdy zaznamenala největší volební úspěch coby samostatně kandidující strana (17,7 %) klesá a v letošních volbách získala pouze 4,2 % hlasů a v Národním shromáždění nezískala jediný mandát.

Socijaldemokraska partija Srbije (SDPS) – Sociálnědemokratická strana Srbska

Sociálnědemokratická strana Srbska funguje od roku 2008 a jedná se o standardní sociální demokracii západního typu. V programu se hlásí k odstraňování sociálních a dalších nerovností ve společnosti, prosazování rovnosti příležitostí a redistributivní roli státu. V letošních volbách kandidovala v koalici se Srbskou stranou pokroku, Novým Srbskem, Srbským Hnutím obnovy a Hnutím socialistů.

Nova Srbija (NS) – Nové Srbsko

Nové Srbsko bylo založeno v roce 1998. Jedná se o pravicovou, nacionalistickou, monarchistickou a populistickou stranu. Do roku 2003 byla strana členem bloku Demokratické opozice Srbska, která

v roce 2000 porazila ve volbách Slobodana Miloševiče. V posledních volbách kandidovala ve vítězné koalici spolu s SNP a dalšími menšími stranami.

Srpski pokret obnove (SPO) – Srbské hnutí obrody

Strana byla založena v roce 1990 Vukem Draškovićem po jeho odchodu ze Srbské národní obrody. Na začátku roku 1999 se stal součástí Miloševićovy vlády, kde zaujal post vicepremiéra. Během války na konci 90. let mělo SPO své zástupce na jednání v Rambouillet, aby srbská vláda ukázala i svou prozápadní tvář. Během války v roce 1999 pak SPO vládu opustila a tlačila na Miloševiče, aby se vzdal NATO. V roce 2000 Vuk Drašković neúspěšně kandidoval na prezidentský post. Strana se definuje jako monarchistická, proevropská a antikomunistická. Největší úspěch strana zaznamenala ve volbách v roce 1997, kde získala 45 křesel. Od té doby její podpora oslabuje a v současnosti disponuje pouze jedním mandátem.

Pokret socialista (PS) – Hnutí socialistů

Hnutí socialistů je krajně levicová strana, vytvořená v roce 2008 z členů Socialistické strany Srbska, nespokojených s novým proevropským kurzem strany. Jedná se o antikapitalistickou, marxistickou stranu, nicméně v posledních volbách kandidovala ve vítězné koalici spolu se Srbskou stranou pokroku a několika menšími subjekty.

Partija ujedinjenih penzionem Srbije (PUPS) – Strana sjednocených penzistů Srbska

Jedná se o jednu z menších levicových stran. Založena byla v roce 2005, ale do Národního shromáždění se dostala až v roce 2008. Kandiduje v koalici společně se Socialistickou stranou Srbska a Jednotným Srbskem. V současnosti drží v Národním Shromáždění 12 mandátů.

Jedinstvena Srbija – Jednotné Srbsko

Jednotné Srbsko je pravicovou, konzervativní populistickou stranou. Zasazuje se o mírové řešení kosovské otázky, snaží se zmírnit nacionální vášně, ale zároveň chce jasně definovat menšiny a změnit volební systém na většinový, kde budou menšinám přiděleny speciální volební obvody. Z ekonomického hlediska je značně liberální, prosazuje privatizaci státního majetku, ale zároveň ochranu srbských podniků. Prosazuje také sbližování se Západem. Ve volbách kandiduje v koalici se Socialistickou stranou Srbska a PUPS. V letošních volbách obdržela 7 mandátů v Národním shromáždění.

Další kandidující koalicí byla koalice šesti stran: Nová demokratická strana – zelení, Liga sociálních demokratů Vojvodiny, Společně pro Srbsko, Demokratický svaz vojvodinských Maďarů, Společně pro Vojvodinu a Romská demokratická levice. Tato koalice získala v Národním shromáždění 18 křesel.

Do Národního shromáždění se ještě dostaly tři strany etnických menšin, které mají výjimku a neplatí pro ně vstupní klauzule. Jsou to: Aliance vojvodinských Maďarů, Strana demokratické akce Sandžaku (bosňácká menšina) a Strana pro demokratickou akci (albánská menšina).

Volební systém

Pro volby do Národního shromáždění se v Srbsku používá poměrný volební systém. V celostátním volebním obvodu voliči volí stranické kandidátky. Volební práh je stanoven na 5 %, ovšem nevztahuje se na politické strany zastupující etnické menšiny. Mandáty se rozdělují podle d'Hondtova volebního dělitele. Od roku 2011 musí být každé třetí místo na kandidátce obsazeno ženou.

Volby 2008

Zde můžeme pozorovat tendence posilování demokratických sil na úkor nacionalisticky orientovaných stran, neboť Srbská radikální strana v roce 2007 volby vyhrála, nicméně menší umírněné strany se spojily a vytvořily vládu bez ní. Součástí vlády se dokonce stala i Socialistická strana Srbska, z čehož lze vyvozovat postupné opouštění od nacionalistických postojů. Ve volbách zvítězila Aliance pro Evropské Srbsko, které se skládala z Demokratické strany, Sociálně demokratické strany Srbska, Srbského hnutí obnovy, Ligy sociálních demokratů Vojvodiny, Demokratické ligy Chorvatů ve Vojvodině, G17 Plus² a Spolu za Kragujevac. Srbská vláda se nakonec po jednáních ustavila z členů Aliance pro evropské Srbsko (ovšem bez zástupců menšinových stran) a dále pak z koalice SPS – PUPS (bez Jednotného Srbska), DSS a SDA (bosňácká menšina).

---

2 Liberálně-konzervativní strana, která existovala mezi lety 2002-2013, kdy se sloučila se Sjediněnými regiony Srbska.

Tabulka 1 - výsledky voleb do Národního shromáždění, květen 2008

Strana/koalice	Počet hlasů (%)	Počet mandátů
Aliance pro evropské Srbsko	38,42	102
Srbská radikální strana	29,46	78
DSS – NS	11,62	30
SPS – PUPS - JS	7,58	20
LDP (Liberálně demokratická strana)	5,24	13
Maďarská koalice	1,81	4
Bosenská kandidátka pro evropský Sandžak	0,92	2
Koalice Albánců z údolí Presevo	0,41	1

Volby 2012

V roce 2012 zvítězila ve volbách široká koalice stran pod názvem Pojd'me pohnout Srbskem, která se skládala ze Srbské pokrokové strany, Nového Srbska, Hnutí Socialistů, Síly srbského hnutí (středo-pravicová liberálně-konzervativní strana), Asociace malých a středních podniků a podnikatelů Srbska, Koalice emigrantských asociací v Srbsku, Lidová agrární strana, Bosňácká lidová strana, Demokratická strana Makedonců, Hnutí Valašské jednoty a Ekonomická obnova Srbska. Je zde vidět znatelný posun od nacionalistických postojů, neboť silně nacionalistická Srbská radikální strana oslabilo z téměř 30 % na 4, 62 % díky čemuž v Národním shromáždění nezískala jediný mandát. Po jednáních nakonec vznikla vláda ve složení SNS, NS, SPS, SDPS, PUPS, Jednotných regionů Srbska (UNS) a Strany demokratické akce v Sandžaku (SDAS). Jak je i z příkladu voleb v roce 2008 vidět, účast v předvolební koalici nemusí pro menší strany znamenat zisk vládních postů.

Tabulka 1 – výsledky voleb do Národního shromáždění, květen 2012

Strana/koalice	Počet hlasů (%)	Počet mandátů
Pojd'me pohnout Srbskem	24, 01	73
Volba pro lepší život	22,07	67
SPS – PUPS - US	14,54	44
DSS	7	21
Změna	6,53	19
Sjednocené regiony Srbska	5,51	16

Strana/koalice	Počet hlasů (%)	Počet mandátů
Aliance vojvodinských Maďarů	1,77	5
Strana demokratické akce Sandžaku	0,72	2
Všichni společně – BDZ – GSM – DZH – DZVM – Slovinská strana	0,64	1
Nikdo z těch nad námi (NOPO)	0,59	1

Volby 2014

Vláda, vzešlá z letošních voleb je složena z nejmenšího počtu stran od roku 2001 a skládá se pouze z pěti stran, a to Srbské pokrokové strany, Socialistické strany Srbska, sociálních demokratů, Hnutí Socialistů a Nového Srbska.

Předvolební koalice jsou velmi heterogenní a to se následně promítá i do složení vlád – jsou složeny ze středo-pravicových i středo-levicových stran a v té současné dokonce zasedá Hnutí socialistů, které by za jiných okolností bylo možné označit za antisystémovou stranu. Díky tomu tedy vyvstává otázka, zda se v případě srbského stranického systému jedná o polarizovaný pluralismus, vzhledem k absenci stran, které lze věrohodně označit za antisystémové.

Tabulka 2 – výsledky voleb do Národního shromáždění, březen 2014

Strana/koalice	Počet hlasů (%)	Počet mandátů
SNS – SDPS – NS – SPO - PS	48,35	158
SPS – PUPS - JS	13,49	44
DS	6,03	19
NDS – LSV – ZZS – VMDK – ZZV - DLR	5,70	18
Aliance vojvodinských Maďarů	2,1	6
Strana demokratické akce Sandžaku	0,98	3
Strana demokratické akce	0,68	2

Předseda SNS Aleksandar Vučić sliboval v předvolební kampani nová pracovní místa, boj proti korupci a (neoliberální) ekonomické reformy, které by pomohly řešit vysokou nezaměstnanost. Navíc sliboval přivést do země investory z arabských emirátů. Na druhou stranu čelil velmi silné kritice ze strany opozice, že kontroluje velkou část důležitých médií a díky tomu si může naklonit veřejné mínění.

V těchto volbách se u politických stran ukázal jasný trend příklonu k Evropské unii, v současnosti

se protievropského postoje drží už jen silně nacionalistické strany. Vučić také spolu s předsedkyní Socialistické strany Srbska Ivicou Dačić podali přihlášku do Evropské unie. Od opoziční euroskeptické Demokratické strany tak čelí SNS kritice, že „má od EU svázané ruce“ a že sbližování s Bruselem povede k ekonomické a morální krizi.

Hlavním kontroverzním a kritizovaným bodem voleb byl termín jejich konání, jelikož se konaly necelé dva roky po předchozích volbách. Prezident má v Srbsku pravomoc svolat volby po dohodě s vládou. Opozice tento krok velmi kritizuje, protože prezident je ze SNS a ta se novými volbami pokusila upevnit své postavení, což se jí povedlo. Hlavně Demokratická strana Srbska SNS vyčítá, že vyvolala volby, aby zakryla svou bezradnost a neschopnost plnit své sliby. Ze stejného důvodu volby bojkotovaly i čtyři albánské strany.

Díky výsledkům voleb nemusela SNS s nikým vstupovat do koalice (resp. povolební koalice, zisk předvolební koalice pod vedením SNS byl 158 křesel, tedy pohodlná většina v Národním shromáždění), nicméně vytvořila koalici se Socialistickou stranou Srbska, se kterou tvořila vládní koalici již minulé volební období. Změna nastala hlavně v poměru sil, neboť SPS byla dříve silnější a na SNS si vynutila post premiéra pro svou předsedkyni Ivicu Dačić, zatímco po letošním triumfu se stal premiérem Vučić.

Další zásadní změnou je, že se do Národního shromáždění nedostala nacionalistická Demokratická strana Srbska, v důsledku čehož není v Národním shromáždění zastoupena relevantní euroskeptická strana.

Kosovská otázka ve volbách příliš reflektována nebyla a Srbové, žijící v Kosovu mají od roku 2012 možnost se voleb zúčastnit. V letošních volbách jich hlasovalo 35000.

Zdroje

Cabada, L. a kol. (2008). *Komparace politických systémů: nové demokracie střední a východní Evropy*. Praha : Oeconomica.

Sartori, G. (2005). *Strany a stranické systémy*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury.

Internetové stránky Meziparlamentní unie. Dostupné z WWW: http://ipu.org/parline-e/reports/2355_A.htm

Deloy, C. (2014). *The Progressive Party in office tipped to be the early election winner on 16th March in Serbia* [cit. 23. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.robert-schuman.eu/en/doc/oeo/oeo-1478-en.pdf>

Internetové stránky politických stran.